

Hirko Páter

Életéről nagyon keveset tudunk. Ferencrendi szerzetes volt. Eredeti neve Autunovits Jeromos. Szabakai származású lehetett, mivel ez a név ott tősgyökeres. Társai a Hyeronimus nevet Hirkóra rövidítették, amit a nép Herkó-ra változtatott.

A reformáció idején a kassai ferences kolostor lakójaként igen tevékeny és ellensúlyozója volt a reformációnak. Később a szendrői ferences kolostorba költözött. Ő tartotta meg katolikus hitében az egész palócságot. Fáradhatatlanul járta az egyes falvakat és prédikált. Népszerű beszédeit az emberek szerették hallgatni és ragaszkodtak hozzá. Éjjel-nappal tanított, csak a szekéren aludt, amikor egyik helyről a másikra vitték. A szepsi (r.katolikus) templom bejáratánál található egy kis dombormű, amely a hagyomány szerint őt ábrázolja.

Forrás: Juhász Attila: A tornai plébánia története (jelenlegi tornai r.kat. pap könyve)

Szomorú üldöztetése s számkivetése Szőnyi N. Istvánnak, A Tornai Ecclesiából

Minthogy ez 1670, s több vele folyó szomorú esztendők béli Magyar Nemzetségben lévő Isten Anyaszentegyházának siralmas üldöztetésében, a számkivetésnek keserű kenyerét, Prédikátori rendemen, legelőször nékem kelle megköstolnom. Ne légyen azért nehéz K.(kedves) O.(olvasóm) ha a magam példájában megmutatom, honnan, kik által, s miképpen vett kezdetet a Magyar Országi üldözés.

Hogy az Urak citáltatásokrul, s foglyosításokról, vagy az Evangélica Ecclesiák, felsőbb esztendőkbéli üldöztetésekről ne szóllyak, mint volt mar ez előtt régen vagy titkossakban, mint az hegyek alatt és sok helyeken a Duna mellet de nyilvánosággal is Pápán, s egyébütt. A megemlített esztendőkbéli üldözésben, Magyarországban leg először Keglevith Miklos Uram ő Maga, Torna Vármegyének Főispánnya kezdé a Diána templomát felgyujtani, mellyet ő Maga tagadott ugyan Nemes Torna Varmegye előtt; de Isten kegyelmébül akadott olly ezer Documentum kezemben, melly ő Magára jövendőben is eléggé reá bizonyította, hogy a Németeket ő Maga hozta reám. Mert 1671 II. napján Böjt m. b. Ő Maga Udvarában nagy konyhát ütöttek, vala ugyan nagy hire, hogy ő Maga Cassarul vár vendégeket, de kiket, még az Udvariak sem tudták.

Lévén azért én könyveim között szent hivatalomban foglalatos dellyesti 3. óratájban, bé fut hozzám az harangozó felesége s nagy sirással jelenti: *Jaj édes Uram-oda a templomunk, tele a templom kerítése Németekkel s erre felé is sokan jönnek.* Ezt halván, meg indulék a templom felé, vévén kezemben óltalomnak okáért a templom kulcsát s feleségem is (Paxi Panna) első szülött Mária névü tiz hólnapi kis leányunkat ölében vévén, hogy ki-megyünk a Szoba ajtón, láttyuk hogy már tele Némettel az udvarunk, s azonnal bé- lépnek hozzánk a pitvarban, három Páterek. Egyik volt Keglevith Uram udvari Papja, Hamar Ferencz, Másik vólt egy vérrel hires Hirco névü Pap. Az harmadikat nem ismértem. Monda mindgyárt Hamar Ferencz: *Édes szomszéd Uram, e vitézek Coronas Királyunk ő Felsége vitézi, az ő Felsége akarattyából bocsátotta Cassai Generál, Spanku Uram ő Maga ezeket ide, e végre, hogy a kegyelmetek Templomát, Scholáját, Parochiáját hozzájok való bonumokkal, e mai napon el foglallyák a mi számunkra, kegyelmednek se tanításra, se maradásra nem engedtetik semmi szabadsága, a templom kulcsát kegyelmed adgya kezében, s mindenét hordassa ki: mert egyébaránt majd a vitézek osztznak kegyelmednek minden javával.* Erre én így szállék: *Kulcsot nékem sem kegyelmetek sem Cassai Generál Uram ő Maga adott, Ország- é a templom, Ország adta kezembe a kulcsot, vannak elől járóim, csak azoknak tartozom adni, kegyelmeteknek bizony nem adom.* Hirco Paternek, mint egy kerülöttem forgolódo Mészárosnak egy fejsze vala kezében, azon kivüliis dárdát muskatérokot tartottak környül óldalomban. Két kézre fogván azért fejszójét Hirco Páter monda: *Meg kell Uram bizony annak lenni: Mert ezek a vitézek ő Felsége vitézi, ő Felsége akarattyából jöttek ide.* Mondék én- is: *El hiszem hogy a vitézek ő Felsége vitézi de, de ki akarattyából jöttek ide nem tudom, sőt hogy az Ő Felsége parancsolattyából, hatalmaskodgyanak szabad Parochiámban, én nem hiszem: Mert ő*

Felsége hittel köteles a mi Religionknak, mind megtartására s mind óltalmazására, azért ha ő Felsége látná háborgattatásomat, maga ő Felsége lenne jó óltalma. Megperditvén fejszóját a fejem felett Hirco Pater, monda: Halgas Uram! mert Isten engemet úgy fegélyen, elköltél arról ne prédikálly sokat. Monda Hamar Ferencz: ő Felsége nem köteles szomszéd Uram, a kegyelmetek vallásának oltalmára. Abban pedig kegyelmed ne kételkedgyen: mert ezek a vitézek ő Felsége akarattából jöttek ide. Én is erre így szözlök: Ha ő Felsége akarattából veszik el hatalmasul templomunkat, mutassák az ő Felsége pecsétetes Commissioját addig bizony a kulcsot nem adom. Mond Hamar Ferencz: De Commissiójok ezeknek vagyon, itt vagyon nálam, s amikor kívántatik megmutatom. Erre mondék: Most vagyon annak ideje: mert ha nem mutatjátok, én is bizony a kulcsot nem adom. Sőt tiltom kegyelmeteket a Nemes országra, a Királyra, a Király Felsége hitire, itt szabad Parochiámban rajtam ne hatalmaskodgyék. Azonban fordula elmémben hogy egy lélek sem jön felém a városbéli emberek közzül; küldöm vala az harangozónét, hogy a Birót hijja hozzám, vagy hamad magával gondolván, hogy a köztünk lévő dolognak s ha mi rajtam esik is, senki látója s bizonyága nem léssen, annak utánna osztán költsék hazugúl a dolgot; de az Aszszonyi állatott muskatérral az ajtón vissza taszíták s utcza ajtókat is minden felől el állottak, hogy senkit felém ne bocsássanak.

Egyedül tusakodtam vélek egy egész óránál jó egy fertály orával tovább, mind sok fenyegetésekkel, s mind sok ígéretekkel: Jászai Püspök patrocínium jának, s Király ő Felsége grátiájának, nagy ajánlásával kisírtettek, ha magamat hozzájuk alkalmaztatnám. Midőn láttyák hogy szóval semmit nem vehetnek rajtam. Mondja Hirvo Pater a fejszójával: *Adgyad Uram ha adod: mert majd Isten engem úgy segéljen rosszul jársz.* Hamar Ferencz mégis valamivel emberségesebben. *Jobb kegyelmednek bizony engedelmesebben cselekedni.* Az harmadik Pater- is monda: *Lássa kegyelmed de a keménységnek semmi hasznát nem veszi.* Monda végre Hamar Ferencz: *Az ő Felsége vitezit kegyelmed mé késleltesse: Mert eddig is magam tartóztattam, de meg van nekik parancsolva, hogy kegyelmednek minden javát fel prédálják, csak mondgya meg kegyelmed adgya- é a kulcsot vagy nem?* Mondék: *Én bizony nem adom.* Szölla azonban a Németeknek, hogy a szoba ajtómat rontsák bé, s a mi nekik tetczik cselekedgyék. Hogy a Németek jönnek- bé házam felé, eleiben állék a dárdás Tizedesnek, hogy őket az ajtón bé ne bocsássam, és akkori hirtelenkedésemben, a kulcsal együtt sebemben lévén, a kezemet mint kulcsostúl ki-rántám, mellyet látvána Német tizedes ki-ragadá kezemből. Ezt látván Hamar Ferencz, monda a Németnek: *Mennyünk Kapitány Utamhoz.* (Mert a Templomnál vala a Kapitány.) Hogy pedig a Németek udvaromról takarodának, monda Hamar Ferencz: *Édes szomszéd Uram, csak az a kegyelmedé, amit kihordhat addig, amíg a Németek visszajönnek, egyébaránt kegyelmednek mindenét majd felpredállyák.* Én arra semmit nem figyelmeztvén, mindgyárt nyomokban én is az utcza ajtón kívül, egy ott lévő köre fel állván: a csudára ki-állott, félelemtül s keserűségtől el-foglaltatott egész város népe előtt, süveg vetve nagy felszóval így protestálék: *Protestálok a Nemes Vármegye székire, az Ország törvényére, Király ő Felségére, a Király hitire s az élő Istenre! Ihon e mai napon fegyveressen jöttek rám a Páristák; erővel és hatalommal elvészik tőlünk, Templomunkat, Scholánkat, Parochiánkat, javainkat s Isteni tiszteletre való szabadságunkat, protestálok: protestálok! Itéllye meg Isten e méltatlanságot!*

Ezt hallván a szegény kösség elfakada sirva, férfiaknak, aszszonyiállatoknak, gyermekeknek, iffiaknak s leányzóknak keserves jajgatásokkal zeng vala az utcza, mintha minden Atyák s Anyák szerelmes magzattyoktúl, s minden magzatok szerelmes szüléjüktül egy szempillantásban megváltak volna, mindnyájan özvegységre s árvaságra jutottak volna. Engemet pedig ki a megöléstül s ki a fogségtul félt vala, s seregénként hozzám futván, Becsületes férfiak s tisztességes Aszszonyi állatok rajtam szánakoznak vala. Nekem jóllehet, javaimra semmi gondom nem vala; de a szegény kösség míg a Németek vissza jöttek javaimban magok egyik házához kihordottanak. De a Németek vissza jövén szegényeket szélllyel verték s ott talált javaimat felpredálták. Magamat peniglen Parochiámból sok fenyegetésekkel kiüzének, magok a Németek sok napokig a parochiában maradván. Azon napnak penig estvéjén a mint az idő reánk setétedett, tudtomra esék hogy azon étszaka minden bizonynal magamat is megfognak, a mint hogy kerestenek is szállásomon éjfélkor a Németek. De mint hogy az Isten tudtomra adta ellenségeimnek ellenem feltett gonosz szándékát, setét este, ki hordott minden javamat egy rakásban hagyván, más nap a

Németek el is foglalták és prédálták Feleségemmel csecsemő kis magzatunkkal út nélkül, sok viz gázolásokkal, nagy setétben, Szikszó felé siettünk. És noha más nap az üldözők Szikszóig üldöztenek, meg is Isten bennünket előttök bévitt a városában. De az ott való Becsületes emberektől hogy fogjanak, hozzánk nem fértnek. Onnan is Isten megszabadítván, siettünk által a Tiszán s Polgáriban érkezvén ott megszállottunk, Tiszt. Debreczeni István Uramnál, az ott való Becsületes prédikátornál. Magam pedig nagy lappangással, halgatóim közé vissza mentem s éjjelenként jártam hozzájuk, hogy hitekben erősítssem. De amikor ott létem a Pápastáknak tudokra esett volna, onnan Debreczében. Holott osztán Isten ellenségeink ellen is asztalt terite, a mikor egy pénzünk, egy kenyérünk, annyi darab gyólcunk nem vala, mellyel vagy veritékünket, vagy könnyhullatásunkat orczánkról letörölhettyük vala, és a mivel szennyesünket magunkról le válthattuk vala.

Rajtam az Isten kegyelmességét, de üldözőimen az ő nagy itéletit csudállyad Kedves Olvasó. A mint Ajánló levelemben jelentettem: az Isten Anyaszentegyházának ellenségi rútúl vesznek el. Leg először Papo rendin. Hamar Ferencz üze ki engemet parochiámból, mint fellyebb megérttetted s az üldözők közzül legelőször ő is vesze el, mint hogy hamar kezdte hamar is vesze.

Mert Tornátul Szednrőben menvén, és az ott való Paterrel, szintén a körül való Ecclesiák ellen praktikálván, abbeli örömben a Bachus tején, igen megrészegedtenek. Hamar Ferencz pedig Tornára vissza indulván, úttában, Isten mint régen Apopbrahust, lovastul a földhöz veré, s holt részegen meghala. E lett üldözésének jutalma. S ez szomorú üldöztetésemnek s számkivetésemnek rövid de igaz és valós leírása.

Soltár. 124. v.6.7.8.

Áldott légyen JEHOVA! Ki nem adott minket
prédára az ő fogoknak. A mi lelkünk megszabadult
mint a madár a madarásznak töréből: a tör
elszakadozott, és mi megszabadultunk. A mi
segítségünk volt a JEHOVÁNAK nevében,
ki teremtette mennyet és a földet
AMEN.

Forrás: Szőnyi Nagy István, MártYROK Coronája, 1727.